

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suunnitelma

2020-2024

Päivitys vuodelle 2022

Toteutumaraportti 2022

Mikkelin Seudun Ympäristöpalvelut

Mikkeli - Mäntyharju – Kangasniemi – Hirvensalmi - Pertunmaa

Sisällysluettelo

1. Johdanto
2. Toimintaympäristö
3. Voimavarat
 - 3.1. Resurssitarpeen kartoitus
 - 3.2. Henkilöresurssit, vastuujaot ja työnjako
 - 3.3. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen
 - 3.4. Toimipisteet ja varustelu
 - 3.5. Välineresurssit
4. Yksityiset palvelun tarjoajat
5. Tietojärjestelmä
6. Yhteistyö ja viestintä
7. Maksut
8. Valvonnan toimeenpano
 - 8.1. Eläintautivalmius
 - 8.2. Eläintautiepäilyt
 - 8.3. Zoonosivalvonta
 - 8.4. Terveysvalvontaohjelmat
 - 8.5. Vesiviljelylaitosten valvonta
 - 8.6. Eläimistä saatavat sivutuotteet
 - 8.7. Eläinten lääkitsemisen valvonta
 - 8.8. Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus
 - 8.9. Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkina-
kauppa ja vienti
 - 8.10. Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti
 - 8.11. Pienteurastamon valvonta
 - 8.12. Muu valvonta
9. Eläinten hyvinvoinnin valvonta
10. Eläinlääkäripalveluiden toimeenpano
 - 10.1. Peruseläinlääkäripalvelut
 - 10.2. Tuotantoeläinten terveydenhuolto
 - 10.3. Kiireellinen eläinlääkäriapu
 - 10.4. Ostopalvelut
 - 10.5. Perustason ylittävät palvelut
11. Ohjaus
12. Laatu
13. Seuranta ja raportointi
14. Toteutuma vuonna 2022

1. Johdanto

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on huolehdittava peruseläinlääkintäpalvelujen ja päivystyksen järjestämisestä sekä lakisääteisistä virkatehtävistä kuten eläinsuojelusta, maidontuotantotilojen hygieenisestä tarkastamisesta, eläintautien valvonnasta ja ennaltaehkäisystä sisältäen eläinten tuonti- ja vientivalvonnan sekä poikkeustilanteisiin varautumisen (valmiuseläinlääkäritoiminta)

Eläinlääkintähuoltolaki tuli voimaan 1.11.2009. Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRA (vuoden 2019 alusta Ruokavirasto) on laatinut valtakunnallisen suunnitelman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista (EHO). EHO on osa ympäristöterveydenhuollon yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa. Ohjelmaa on päivitetty vuodelle 2021.

Laki edellyttää, että myös kunnan on laadittava eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukainen suunnitelma eläinlääkintähuollon palvelujen järjestämisestä sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotosta ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelujen tuottajien tarjoamat palvelut alueella.

Kunnallisessa suunnitelmassa kunnan tulee kuvata miten eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Kunnan on suunnitelmassaan myös osoitettava, että eläinlääkäripalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti.

Tässä suunnitelmassa on pyritty ottamaan soveltuvin osin huomioon Ruokaviraston valtakunnallinen suunnitelma ja aluehallintoviraston alueellinen suunnitelma sekä yhteistoiminta-alueen omat erityispiirteet.

Tässä suunnitelmassa mainituista valvontatehtävistä valtion valvontatehtäviin kuuluvat:

- eläinsuojelulain mukainen valvonta
- eläinten tarttuvien tautien valvonta
- eläinten sisämarkkinakauppaan liittyvät tarkastukset
- sivutuoteasetuksen määräämät tarkastukset

Valtion kunnalta ostettavaksi tulevien valvontatehtävien lisäksi suunnitelmassa kuvataan joitakin kunnan viranomaisen tehtäväkenttään kuuluvia valvontatehtäviä.

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo eläinlääkintähuollon säännösten toimeenpanoa ja noudattamista. Ruokavirasto ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista.

Aluehallintovirasto huolehtii valvontaohjelman täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta alueellaan sekä tekee myös itse eläinlääkintähuoltoon liittyvää valvontaa kuten lääkitsemislainsäädännön valvontaa ja hankalia eläinsuojelutehtäviä. Aluehallintovirasto vastaa alueensa eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon apunaan kuntien valmiuseläinlääkärit.

Paikallistason eläinlääkintähuollon ja siihen liittyvän valvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa kunta/yhteistoiminta-alueet. Valtion vastuulla olevista eläintautien vastustamista ja eläinsuojelua koskevista kunnaneläinlääkäriin suorittamista tehtävistä maksetaan kunnalle todellisia kuluja vastaava korvaus valtion varoista. Kunnat ovat velvollisia järjestämään eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin ja kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokauden aikoina.

Eläinlääkintähuoltolain tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevää toimintaa eläinlääkintähuollossa ja kuntien on peruseläinlääkäripalvelun osana järjestettäviä tuotantoeläinten ennaltaehkäiseviä terveydenhuollon palveluita.

2. Toimintaympäristö

Kunnan eläinlääkintähuoltoon kuuluvina velvollisuuksina on huolehtia peruseläinlääkäripalvelujen ja päivystyksen järjestämisestä. Eläinlääkintähuolto ja siihen liittyvä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta järjestetään Mikkelin seudun ympäristöpalveluissa osana ympäristöterveydenhuoltoa. Seudulliseen yksikköön kuuluu viisi kuntaa; Mikkelä, Mäntyharju, Kangasniemi, Hirvensalmi ja Pertunmaa.

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelma tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotosta ja muista toimenpiteistä.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

3. Voimavarat

3.1. Resurssitarpeen kartoitus

Eläinlääkäripalveluiden sekä eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin palvelutarpeen selvittämiseksi on kartoitettu eläinmääriä ja valvontakohteita.

Taulukko 1:

Eläinmäärät toiminta-alueella (päivitetty 2021, luvut perustuvat Mikkelin ympäristöpalveluiden tekemään alkutuotantokartoitukseen vuodelta 2021 ja arvioon)

	Mikkeli	Mäntyharju	Hirvensalmi	Pertunmaa	Kangasniemi	yhteensä
Tuotantoeläintilat						
Lypsytilat	57	17	9	16	26	127
Muut nautatilat	43	10	8	9	25	110
Sikatilat	2	1	-	1	3	7
Lammas- ja vuohitilat*	5, lisäksi lemmikkilampaita	3, lisäksi lemmikkilampaita	3, lisäksi lemmikkilampaita	2, lisäksi lemmikkilampaita	3, lisäksi lemmikkilampaita	16 tilaa, lisäksi lemmikkilampaita
Hevostilat	36, lisäksi harrastehevosia	harrastehevosia	4, lisäksi harrastehevosia	8, lisäksi harrastehevosia	9, lisäksi harrastehevosia	57, lisäksi runsaasti harrastehevosia

Siipikarjatilat*	1, lisäksi lukuisia harrastekanoita	harrastekanoita	harrastekanoita	harrastekanoita	harrastekanoita	yksi siipikarjatila, runsaasti harrastekanoita
Lemmikkieläimet, arvio vakituisten lemmikkien määräästä (asukasluku/8) – lisäksi runsaasti vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden lemmikkejä	6620 Lisäksi runsaasti vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden lemmikkejä	720 Lisäksi runsaasti vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden lemmikkejä	267 Lisäksi runsaasti vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden lemmikkejä	210 Lisäksi runsaasti vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden lemmikkejä	670 Lisäksi runsaasti vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden lemmikkejä	8482 ja lisäksi runsaasti alueella väliaikaisesti oleskelevia lemmikkejä
Kuntien asukasluku 31.7.2020	52 962	5761	2 137	1 687	5356	67927

3.2. Henkilöresurssit, vastuajaot ja työnjako

Eläinlääkintähuollon vastaavana eläinlääkärinä toimii kaupungineläinlääkäri Antti Tukiainen.

Mikkelin Seudun Ympäristöpalveluilla on kahdeksan kaupungineläinlääkäripraktikon virkaa, joista kaksi on osa-aikaisia. Kaupungineläinlääkäripraktikon virat on sijoitettu Mikkelin vastaanotolle (3,5 htv), Mäntyharjun vastaanotolle (2 htv) ja Kangasniemelle (1,7 htv), yhteensä 7,2 htv.

Praktikkoeläinlääkärit vastaavat kiireellisen ja ei-kiireellisen eläinlääkäriavun antamisesta, eläinten terveydenhuoltokäynneistä ja tarttuvien eläintautien valvonnasta. Kangasniemen toimipisteen kaupungineläinlääkäripraktikot vastaavat lisäksi Roinilan lihatilan lihantarkastuksesta. Laitosvalvonnasta vastaa terveystalvonnan johtaja.

Valvontaeläinlääkärin virkoja on kaksi. Työpiste on sijoitettu Mikkelin eläinlääkärinvastaanoton yhteyteen. Valvontaeläinlääkäreiden toimenkuvasta 90 % on valtion korvaamia eläinsuojelulain sekä eläintautilain mukaisia valvontatehtäviä ja loput elintarvikelain mukaisia tehtäviä, kuten maitohygieenisiä tarkastuksia, sivutuote-, vierasainevalvontaa, sekä eläintautivalvontaa. Valvontaeläinlääkärin virat auttavat merkittävästi valvontatehtävien hoidossa.

Taulukko 2:

Eläinlääkintähuollon käytettävissä oleva henkilöstö vuoden 2022 lopussa, vuodenaikana tapahtuneet muutokset vuoden aikana on merkitty sinisellä ja kursivilla.

Maria Tirkkonen	terveysvalvonnan johtaja	Hallinto, toiminnan johtaminen, suunnittelu ja kehittäminen, laitosvalvonta	
Antti Tukiainen	kaupungineläinlääkäri	vastaava eläinlääkäri, peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu	terveysvalvonnan johtajan sijainen hallinnollisissa asioissa
Tuulia Kastevaara	kaupungineläinlääkäri	peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu	50 %
Leena Riipinen	kaupungineläinlääkäri	peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu	50 %

Sini Marjo	kaupungineläinlääkäri	peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu	100 %
Daniel Marin	kaupungineläinlääkäri	peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu, lihantarkastus	90 %
Salla Nuutinen	kaupungineläinlääkäri	peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu, lihantarkastus	80 %,
	<i>kaupungineläinlääkäri Mäntyharju</i>	<i>peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu</i>	<i>1.1.2021 alkaen, täyttämättä vakinaisesti</i>
	<i>kaupungineläinlääkäri, Mikkeli</i>	<i>peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu</i>	<i>Suvi Kähkönen - Valtola 15.8.2022 asti, sen jälkeen täyttämättä vakinaisesti</i>
Veera Strömmer	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu, eläintautivalvonta, sivutuotevalvonta, alkutuotantovalvonta	<i>virkavapaalla 4.6.2022 alkaen</i>
	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu, eläintautivalvonta, sivutuotevalvonta, alkutuotantovalvonta	<i>täytetty vakinaisesti 9.1.2023 alkaen.</i>
	vastaanottoavustaja	avustavat tehtävät vastaanotolla, eläinlääkintähuollon toimistotehtävät, Mäntyharju	<i>61 %, 1.5.2022 asti Merja Saarenpää, siitä lähtien lähtien täytetty väliaikaisti</i>
Minna Talka	laitosapulainen	avustavat tehtävät vastaanotolla, Mikkeli	58 %
<i>Maria Närhinen</i>	<i>valvontaeläinlääkäri</i>	<i>eläinsuojelu, eläintautivalvonta, sivutuotevalvonta, alkutuotantovalvonta</i>	<i>viransijainen 30.6.2022-</i>
<i>Inkeri Vesala</i>	<i>terveystarkastaja</i>	<i>eläinsuojelu</i>	<i>määräaikainen 1.9.22-</i>
<i>Sirkku Penttinen</i>	<i>vastaanottoavustaja</i>	<i>avustavat tehtävät vastaanotolla, eläinlääkintähuollon toimistotehtävät, Mäntyharju</i>	<i>määräaikainen 1.9.2022-</i>
Linda Haikkola	kaupungineläinlääkäri	<i>peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu</i>	viransijainen 14.12.2022-
Anne Salmi	toimistos sihteeri (hallintopalvelukeskus)	toimistotyöt, laskutus, tilastointi	20 %

3.3. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Valittaessa henkilöä vakituiseen virkaan tarkistetaan alkuperäiset tutkintotodistukset, jotta varmistetaan lainsäädännön edellyttämän pätevyyden olemassaolosta. Sijaisten praktiikkaoikeudet tarkistetaan Ruokaviraston ylläpitämästä rekisteristä.

Eläinlääkäreiden ammattitaitoa pyritään pitämään yllä koulutukseen osallistumisella sekä eläinlääkäreiden omaehtoisella kouluttautumisella. Jokainen eläinlääkäri osallistuu vuosittain Aluehallintoviraston järjestämiin virkaeläinlääkäreiden työkokouksiin, joissa käsitellään ajankohtaisia eläinlääkintähuollon asioita. Lisäksi eläinlääkärit osallistuvat vuorotteluperiaatteella muihin alan koulutuksiin mm. eläinlääkäripäiville. Totuutuneet koulutukset kirjataan ylös. Koulutuksiin osallistumista haittaa se, kun yksikössä on resurssivaje

3.4. Toimipisteet ja varustelu

Terveysvalvonnan johtajan ja valvontaeläinlääkärin toimipisteet sijaitsevat Ympäristöpalvelujen toimitiloissa kaupungin virastotalolla.

Eläinlääkintähuollossa on tällä hetkellä toimipisteet Mikkeliissä, Mäntyharjussa sekä Kangasniemellä.

Taulukko 3:

	omistaja	varustelu
Mikkeli: Lähemäki	Mikkelin kaupunki	perusvarustus, röntgen, ultraääni, lisähappi, analysaattori, avustaja
Mäntyharju	Mäntyharjun kunta	perusvarustus, röntgen, ultraääni, analysaattori, avustaja
Kangasniemi	Kangasniemen kunta	perusvarustus, ultraääni, röntgen, analysaattori

Vastaanotoilla on lukitut tilat huumausaineiden säilytystä varten sekä hälytysjärjestelmä vartiointiliikeseen.

Kangasniemen ja Mäntyharjun eläinlääkärinvastaanottojen yhteydessä on terveysvalvonnan ja ympäristön-suojelun toimipisteet.

3.5. Välineresurssit

Vastaanotoilla on tällä hetkellä hyvät välineet eläinlääkäripalveluiden tarjoamiseen. Välineistöön kuuluu mm. suur- ja pieneläinkäyttöön sopivia ultraäänilaitteita, hammaskiven poistolaitte, karvanleikkurit sekä erilaisia suur- ja pieneläininstrumentteja. Työnantaja kustantaa eläinlääkäreille tietokoneet ja niihin potilasohjelmat, puhelimen, tutkimus- ja leikkauspöydät, mikroskoopin, sentrifugin, autoklaavin ja pesukoneen. Toimipisteissä on käytössä myös lisähappi. Mikkelin, Mäntyharjun ja Kangasniemen vastaanotoilla on röntgen.

4. Yksityiset palvelun tarjoajat

Mikkeliissä toimii vuoden 2022 lopussa kolme yksityistä pieneläinklinikkaa. Mikkeliissä on myös hevosten hoitoon erikoistunut klinikka. Lisäksi alueella toimii hyötyeläinkäyntejä ja terveydenhuoltokäyntejä tekevä yksityinen eläinlääkäri. Hirvensalmella toimii yksityinen eläinlääkäri, joka hoitaa niin tuotanto- kuin pieneläimiäkin. Yksityiset palvelun tarjoajat eivät päivystä eivätkä he voi suorittaa viranomaistehtäviä. Mäntyharjulla ja Kangasniemellä ei ole yksityisiä eläinlääkäripalveluita.

5. Tietojärjestelmä

Jokaisella kaupungineläinlääkärillä on käytettävissä Provet- eläinlääkäriohjelma, johon kirjataan potilastiedot. Provetin kautta praktikkoeläinlääkäreillä on pääsy nauta- ja sikarekistereihin. Eläinlääkäreiden käytössä on myös TRACES- järjestelmä, jonne kirjataan mm. eläinten viennit ja tuonnit sekä sisämarkkinakaupat. Osalla on myös käytössä Ruokaviraston ylläpitämä Pikantti-ohjelma.

Valvontaeläinlääkäriin käytössä on Kartturi- sovellutus, eläintenpitäjärekisteri, eläintenpitokieltorekisteri sekä Ruokaviraston ylläpitämä Pikantti sekä CaseM.

6. Yhteistyö ja viestintä

Eläinlääkintähuollolla on oma sivusto Mikkelin kaupungin kotisivuilla. Sivulla annetaan tietoa kunnan tarjoamista eläinlääkäripalveluista. Sivulla on nähtävissä myös tärkeiden yhteistyötahojen yhteystiedot. Toimi-alueen peruskuntien kotisivulta on linkki Ympäristöpalvelujen kotisivuille. Tarvittaessa paikallisradio ja paikallislehti toimivat tärkeinä viestintäkanavina. Eläinlääkintäasioiden tiedottamisesta vastaa terveystieteiden johtaja ja vastaava eläinlääkäri. Kaupungin viestintäpäällikkö avustaa tarvittaessa.

7. Maksut

Praktikkoeläinlääkärit perivät käyntimaksut, toimenpidepalkkiot, matkakulut sekä muut hoitotoimenpiteestä aiheutuneet kulut suoraan eläimen omistajalta tai haltijalta. Näiden maksujen suuruus määräytyy kunnallisen eläinlääkäritaksan mukaan.

Päivystysaikana on käytössä keskitetty maksullinen palvelupuhelinnumero sekä hyöty- että lemmikkieläimille.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut subventoi käyntimaksuja ja matkakuluja siltä osin, kun ne ylittävät arkin 30 kilometrin päähän tehdyn sairaskäynnin käyntimaksusta ja edestakaisesta matkakulusta aiheutuneet kustannukset. Toimenpidepalkkioita ei subventoida. Hoitava eläinlääkäri laskuttaa subventio-osuuden suoraan Mikkelin seudun ympäristöpalveluilta. Ehtona on, että kyseessä on toiminta-alueella hoidettu hyötyeläin.

Kaikilla vastaanotoilla on käytössä klinikkamaksu, joka on porrastettu toimenpiteen vaativuuden mukaan.

8. Valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintauti-, eläinsuojelu- ja eläinten lääkitsemislainsäädännössä sekä tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä.

Valvonnan päävastuu kuuluu valvontaeläinlääkärille, mutta tarvittaessa myös praktikkoeläinlääkärit osallistuvat valvontaan. Valvonnan yhtenäistämiseksi ja tehostamiseksi valvontaeläinlääkäri toimii läheisessä yhteistyössä aluehallintoviraston ja lähialueiden valvontaeläinlääkäreiden sekä Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden praktikkoeläinlääkäreiden ja terveystarkastajien kanssa.

Valvonnan suunnittelussa pyritään riskiperusteisuuteen. Valvontaa suoritetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana. Kaikki tarkastuskertomukset ja muut raportit toimitetaan Itä- Suomen aluehallintovirastoon sekä tarvittaessa myös muille yhteistyöorganisaatioille kuten esimerkiksi poliisilaitokselle ja Ruokavirastolle.

8.1. Eläintautivalmius

Eläinten terveyden valvontaan liittyy keskeisenä osana varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan. Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden valmiuseläinlääkärinä toimivat kaupungineläinlääkärit Suvi Kähkönen-Valtola (15.8.2022 asti) ja terveysvalvonnan johtaja Maria Tirkkonen. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti Ruokaviraston ja aluehallintoviraston järjestämään koulutukseen. Praktikkoeläinlääkärit saavat lisäkoulutusta ja ajankohtaista tietoa eläintaudeista aluehallintoviraston järjestämässä työohjauspäivissä.

Äkillisessä tautitilanteessa eläinlääkäreitä pystytään irrottamaan normaaleista tehtävistään. Valmiuseläinlääkärit ja valvontaeläinlääkäri voivat siirtyä välittömästi tilanteen vaatimiin tehtäviin. Lisäksi osa praktikosta voidaan lyhytkestoisesti ohjata toisiin tehtäviin. Vähintään kolme praktikkoa kuitenkin vaaditaan hoitamaan akuutit eläinten sairastapaukset (päivystyksenomaisena toimintana), eikä tämänkaltainen supistettu järjestely voi kestää ainoastaan lyhyen aikaa.

8.2 Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Kaupungineläinlääkärit ja valvontaeläinlääkäri huolehtivat eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta. Eläintautilain mukaan eläntaudit jaetaan vastustettaviin, ilmoitettaviin ja muihin eläintauteihin. Vastustettavat eläntaudit jaetaan edelleen kolmeen luokkaan: helposti leviävät, vaaralliset ja valvottavat eläntaudit. Todetusta tai epäilystä vastustettavasta eläintaudista tai uudesta vakavasta eläintaudista ilmoitetaan viipymättä aluehallintoviraston läänineläinlääkärille. Vakavissa eläintautitapauksissa tarvittavat toimenpiteet suoritetaan aluehallintoviraston tai Ruokaviraston ohjauksessa. Tällaisia toimenpiteitä ovat saneeraus, rajoittavien määräysten ja toimenpidemääräysten antaminen sekä tiedottaminen. Virka-ajan ulkopuolella eläintautiepäilyistä ilmoitetaan päivystävälle läänineläinlääkärille.

8.3 Zoonosivalvonta

Kaupungineläinlääkärit ja valvontaeläinlääkäri vastaavat zoonoottisten eli eläimistä ihmisiin leviävien tautien valvonnasta ja ilmoittavat tautitapauksissa Essoten tartuntatautilääkärille ja epidemiatyöryhmälle. Terveysvalvonnan johtaja ja vastaava eläinlääkäri kuuluu epidemiaselvitystyöryhmään. Tämä auttaa yhteistyössä terveydenhuollon kanssa ja siten helpottaa tiedon kulkua.

8.4 Terveysvalvontaohjelmat

Valtioneuvoston asetus eläinten terveysvalvonnasta jakaa terveysvalvontaohjelmat pakollisiin ja vapaaehtoihin. Pakollista terveysvalvontaa toteutetaan vastustettaviksi eläintaudeiksi nimettyjen salmonellatartuntojen valvomiseksi. Vapaaehtoisia terveysvalvontaohjelmia ovat lampaiden ja vuohien maedi-visna- sekä scrapie-valvonta, kalojen bakteeriperäisen munuaistaudin valvonta sekä hirvieläinten tuberkuloosivalvonta. Praktikkoeläinlääkärit vastaavat terveysvalvontaohjelmien toteutumisesta.

8.5 Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen alueella on kaksi käytössä olevaa luonnonravintolammikkoa. Niihin tehdään säännöllistä riskiperusteista tarkkailua aluehallintoviraston ohjeistuksen mukaisesti. Tarkkailualueen lääkäri vastaa tarkkailusta.

8.6 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Eläimistä saatavien sivutuotteiden käsittelyä, käyttöä ja hävittämistä valvotaan eläintautien leviämisen ehkäisemiseksi. Tarkkailusta vastaa tarkkailualueen lääkäri, joka hyväksyy tilakohtaiset polttolaitokset, teknisten tuotteiden varastointilaitokset ja osan teknisistä laitoksista sekä tilarehustamot. Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen alueella on yksi lemmikkieläinten rehua valmistava laitos, joka käsittelee sivutuotteita. Tarkkailualueen lääkäri suorittaa tarkkailukäyntejä laitokselle.

Sivutuotteiden hautaamisen osalta toiminta-alue kuuluu märehäntien osalta keräilyalueeseen. Keräilyalueella raadot sekä kotiteurastuksen sivutuotteet toimitetaan käsiteltäväksi luokan 1 tai luokan 2 käsittelylaitokseen tai poltettavaksi hyväksytyyn poltto- tai rinnakkaispolttolaitokseen. Ainoastaan kuolleina syntyneet eläimet ja alle 20 linnun pitopaikkojen raadot saa hävittää hautaamalla. Lemmikkieläinten, hevosten ja turkiseläinten osalta Mikkelin seudun ympäristöpalvelut kuuluu syrjäiseen alueeseen, jolloin hautaaminen on sallittua. Kyseiset raadot voi myös toimittaa hävitettäväksi luokan 2 käsittelylaitokseen tai poltettavaksi hyväksytyyn poltto- tai rinnakkaispolttolaitokseen.

Mikkelissä on yksi pieneläinhautausmaa. Mikkelissä on lisäksi tuhkauslaitos pieneläimiä varten. Tuotantoeläinten hävitystapoja seurataan rekisterien avulla ja tarkkailukäyntien yhteydessä. Tarkkailu pyritään kohdentamaan tiloihin, joissa on aikaisemmin todettu säädösten vastaista toimintaa.

Mikkelin alueella on rekisteröitynyt kolme haaskanpitäjää. Jos haaskana käytetään muita kuin luonnonvaraisia eläimiä ja niiden teurassivutuotteita, on toiminnasta tehtävä ilmoitus tarkkailualueen lääkäriä, jonka tarkkailu-alueella haaskaa aiotaan pitää. Ilmoitus on tehtävä ennen haaskaruokinnan aloittamista ja se voidaan tehdä joko kirjallisesti tai Ruokaviraston erillisellä lomakkeella. Ilmoituksen tiedot viedään eläintenpitäjärekisterin yhteydessä olevaan haaskaruokintapaikkarekisteriin eläintunnistusjärjestelmälain (238/2010) vaatimusten mukaisesti.

Sivutuotevalvontaan liittyviä tarkastuksia ei ole ollut vuonna 2022. Haaskapaikkailmoituksia ei ole käsitelty vuonna 2022.

8.7. Eläinten lääkitsemisen tarkkailu

Praktikkoeläinlääkärit pitävät kirjaa tuotantotiloille luovuttamistaan lääkkeistä. Tilalliset ovat puolestaan velvollisia kirjaamaan ylös eläinlääkärin käytettyjen lääkkeiden nimet, määrät ja antoajankohdat sekä huolehtimaan lääkevarojen toteutumisesta. Eläinlääkärit valvovat tilakäyntien yhteydessä, että tuotantoeläinten lääkekirjanpidon velvollisuus toteutuu. Myös alkutuotannon tarkkailun yhteydessä tarkistetaan tilojen lääkekirjanpitoa ja varojen noudattamista.

8.8. Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkkailu

Praktikkoeläinlääkärit ja tarkkailualueen lääkäri toimivat tarkkailuviranomaisina eläinten tuontiin liittyvissä asioissa. Mikäli havaitaan tai epäillään, että eläin on tuotu Suomeen laittomasti tai puutteellisin terveystie-

doin, ilmoitetaan asiasta aluehallintovirastolle viipymättä. Maahan laittomasti tuotu eläin joko lopetetaan tai palautetaan lähtömaahansa.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen alueella ei ole eläinlääkinnällistä rajatarkastusasemaa.

8.9. Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti

Praktikkoeläinlääkärit sekä tarvittaessa valvontaeläinlääkäri vastaavat vientitarkastusten ja -todistusten tekemisestä. Tarkastuksen teossa käytetään TRACES-järjestelmää. Vientitarkastus tehdään korkeintaan 48 tuntia ennen lähtöä ja tarkastuksessa tarkastetaan lähtevän eläimen tunnistetiedot (mikrosiru ja passi) sekä eläimen terveydentila ja kuljetuskelpoisuus.

Kaikki praktikkoeläinlääkärit tekevät vuosittain muutamia Traces-tarkastuksia lemmikkieläimille ja hevosille.

8.10. Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Praktikkoeläinlääkärit valvovat tuotantoeläinten merkitsemistä tilakäyntien yhteydessä. Mikäli eläinten merkinnöissä havaitaan puutteita, asiasta huomautetaan ja informoidaan ELY- keskuksen tarkastajaa sekä aluehallintovirastoa.

8.11. Pienteurastamon valvonta

Kangasniemellä työskentelevät kaupungineläinlääkärit vastaavat Roinilan lihatilan lihantarkastuksesta sekä laitosten valvonnan järjestämisestä Ruokaviraston kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Teurastuksia on useimmiten kaksi kertaa viikossa. Elävänä tarkastusten sekä rahtieläinten vuoksi eläinlääkäri käy tarkastuksella kolmesta viiteen kertaa viikossa. Lisäksi tulevat laitostarkastukset.

Vuonna 2022 Kangasniemen toimipisteen kaupungineläinlääkäripraktikot tekivät lihantarkastuskäyntejä pienteurastamolle 172 kpl.

8.12. Muu valvonta

Elintarvikelainsäädännön mukaisia maidontuotantotilojen tuotantotilojen tuotantohygieenisistä tarkastuksia tehdään riskiperusteisesti keskimäärin joka kolmas vuosi. Tarkastuksia tekevät pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärit, mutta myös praktikkoeläinlääkärit voivat tehdä niitä tarvittaessa. Valvontaeläinlääkärit kantavat päävastuun maitohygieniatarkastuksista. *Vuonna 2022 maitohygieniatarkastuksia tehtiin 28 kpl, suurin osa poikkeuksellisesti kaupungineläinlääkäriin toimesta.*

Valvontaeläinlääkäri huolehtii etupäässä Ruokaviraston määräyksestä otettavista kansalliseen ja EU- tason vierasainevalvontaan liittyvistä näytteenotoista. *Vierasainevalvontanäytteitä on otettu vuonna 2022 8 kpl.*

9. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojeluviranomaisten tehtävänä on valvoa eläinsuojelulain noudattamista. Kunnissa toimivia eläinsuojeluviranomaisia ovat kunnaneläinlääkärit, terveystarkastajat ja poliisi. Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen alueella hoitaa eläinsuojelutehtäviä virka-aikana pääasiassa valvontaeläinlääkäri, tarvittaessa praktikkoeläinlääkärit voivat avustaa tarkastuksen teossa ja toimivat valvontaeläinlääkärin sijaisina näiden poissaolojen aikana. Päivystävä praktikkoeläinlääkäri hoitaa tarvittaessa kiireelliset eläinsuojelukäynnit virka-ajan ulkopuolella.

Eläinsuojelutarkastus suoritetaan, kun on aihetta epäillä eläimen hoidon laiminlyöntiä, huonoa kohtelua tai muuta säädösten vastaista toimintaa. Eläinsuojeluviranomaisella on epäilyn perusteella oikeus tarkastaa eläin ja sen pitopaikka sekä eläimen hoitoon ja pitoon liittyvät välineet, ruoka ja juoma. Epäilyn perusteella tarkastuksia suoritetaan myös kotirauhan piirissä. Tarvittaessa tarkastuksilla annetaan neuvontaa ja ohjausta eläinten hoidosta. Havaittaessa eläinsuojelulainsäädännön vastaista menettelyä annetaan tarkastuksilla hallintopäätöksellä määräyksiä, kieltoja tai ryhdytään tarvittaviin kiiretoimenpiteisiin.

Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvaa ammattimaista tai muutoin laajamittaista eläintenpitoa harjoittavia kohteita pyritään tarkastamaan riskiperusteisesti säännöllisin väliajoin eikä tarkastuksen siten tarvitse perustua epäilyyn. Tällaisia kohteita ovat mm. hevostallit, eläinkaupat ja eläinhoitolat. Eläinsuojelutarkastus ilman epäilyä voidaan tehdä myös sellaisiin kohteisiin, joiden toiminta edellyttää luvan hakemista aluehallintovirastolta. Tällaisia kohteita ovat esim. sirkukset, eläintarhat, eläinnäyttelyt ja eläinkilpailut. Kotirauhan piirissä suoritettava tarkastus edellyttää kuitenkin aina epäilyä.

Eläinsuojelutyössä pyritään parityöskentelyyn.

Virka-aikana valvontaeläinlääkäri voi suorittaa eläinsuojelutarkastuksen yhdessä toisen valvontaeläinlääkärin, praktikkoeläinlääkärin tai terveystarkastajan kanssa. Vaikeiden eläinsuojelutapauksien hoitoon voidaan pyytää apua myös aluehallintovirastosta. Poliisi ja syyttäjät voivat puolestaan pyytää valvontaeläinlääkäriltä virka-apua eläinsuojelutapausten tutkinnassa ja oikeudenkäynneissä. Virka-ajan ulkopuolella suoritettava eläinsuojeluvalvonta ei kuitenkaan kuulu kunnan tehtäviin, vaan tällöin eläinsuojelusta vastaava viranomaisena on poliisi. Päivystävä praktikkoeläinlääkäri voi joutua avustamaan poliisia tai tekemään kiireellisen eläinsuojelutarkastuksen virka-ajan ulkopuolella.

Eläinsuojelutarkastuksia tehtiin vuonna 2022 170 kpl, joista 159 kpl oli valvontaeläinlääkärien ja 11 kpl kaupungineläinlääkärien tekemiä. Valvontaeläinlääkärin tekemistä eläinsuojelutarkastuksista pieneläintapauksia oli 109 kpl. tallikäyntejä 30 kpl ja tuotantoeläinkäyntejä 21 kpl.

Eläinsuojelulakiin kuuluvana kunnan velvollisuutena on löytöeläinten säilytys viidentoista vuorokauden ajan. Velvoite kuuluu kunnalle, ei Mikkelin seudun ympäristöpalveluille. Löytöeläinten säilytyspaikkojen yhteystiedot löytyvät Mikkelin osalta Mikkelin kaupungin ja muiden kunkin kunnan kotisivuilta.

10. Eläinlääkäripalveluiden toimeenpano

10.1 Peruseläinlääkäripalvelut

Peruseläinlääkintäpalveluilla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteellisen yleis- tutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa. Mikkelin seudun ympäristöpalveluissa on seitsemän praktikkoeläinlääkäriä ja peruseläinlääkäripalveluita tarjotaan kaikille kotieläimille. Vastaanotot sijaitsevat Mikkelin, Mäntyharjussa sekä Kangasniemellä. Kaikilla vastaanotoilla on hyvät valmiudet peruseläinlääkäripalveluiden tarjoamiseen. Mikkelin ja Mäntyharjun vastaanotolla on lisäksi palkattu osa-aikainen avustaja.

10.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kaupungineläinlääkärit pystyvät tarjoamaan terveydenhuoltopalveluita kysyntää vastaavasti.

10.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kiireellistä eläinlääkäriapua on saatavana kaikille eläinlajeille kaikkina viikonpäivinä ja vuorokauden aikoina. Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan ja Hirvensalmen toiminta-alueella päivystää yksi eläinlääkäri. Päivystäjä hoitaa sekä hyötyeläimiä että pieneläimiä

Kangasniemen palvelutuotantoyksikkö tekee päivystysyhteistyötä Keski- Suomen maakunnallisen eläinlääkäripäivystyksen kanssa.

Mikkelin alueella pieneläinpäivystys hoidetaan yhdessä hyötyeläinpäivystyksen kanssa. Uuden lain edellyttämä keskitetty yhteydenottopalvelu on järjestetty yhteisesti hyötyeläinten sekä lemmikkieläinten omistajille. Yhteydenottopalvelu on maksullinen päivystysaikaan.

Kangasniemen alueen eläinlääkäripäivystys hoidetaan Jyväskylän organisoiman Keski-Suomen maakunnallisen eläinlääkäripäivystyksen kautta. Päivystys on eriytetty. Suureläinpäivystäjiä päivystää kerralla Eteläisen Keski-Suomen alueella kolme. Alue on jaettu kolmeen vastuualueeseen, joista Kangasniemi kuuluu alueeseen 1, joka muodostuu Kangasniemen, Laukaa, Hankasalmen, Konneveden, Äänekosken ja Uuraisten kunnista. Tarvittaessa suureläinpäivystäjät vaihtavat sairausmatkat keskenään. Pieneläinpäivystyksestä vastaa Jyväskylässä toimiva klinikka. Myös suureläinpäivystävät voivat hoitaa alueensa pieneläinpotilaita, jos se ei vaaranna suureläinpäivystyksen toimivuutta. Puhelinpäivystys on hoidettu keskitetysti maksullisen puhelinpalvelun kautta, joka kääntää automaattisesti puhelut päivystävälle eläinlääkärille.

10.4 Ostopalvelut

Kangasniemen palvelutuotantoyksikkö on mukana Keski- Suomen maakunnalliseen eläinlääkäripäivystykseen. Pieneläimiä varten on Jyväskylässä klinikkapäivystys. Suureläinpäivystysvastuu Kangasniemellä on joka viides päivystys. Loppuosa ostetaan sopimuksen mukaisesti, järjestämisvastuu on Jyväskylän kaupungilla.

10.5. Perustason ylittävät palvelut

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut ei tarjoa perustason ylittäviä eläinlääkäripalveluita. Lähialueella on saatavilla erikoiseläinlääkäritason palveluja sekä pieneläimille että hevosille.

11. Ohjaus

Eläinlääkintähuoltoa koskeva suunnitelma hyväksytään osana ympäristöterveydenhuollon yhteistä valvontasuunnitelmaa. Myös suunnitelman toteutumisen arviointiraportti käsitellään lautakunnassa ja lähetetään maaliskuun loppuun mennessä aluehallintovirastolle.

12. Laatu

Eläinlääkintähuoltoa koskevat palautteet ohjataan esimiehelle. Jos asiakas antaa palautetta palvelusta tai hoidosta ja haluaa, että asiaa jatko käsitellään, niin esimies pyytää palautteen antajaa ja palautetta saanutta eläinlääkärinä kirjaamaan oman näkemyksensä tapahtumasta. Mikäli kyseessä on hoitovirhe, päätetään tapauskohtaisesti, milloin pyydetään lausunto eläinlääkintävahinkojen arviointilautakunnalta. Toimintaa ja palveluita kehitetään saatujen palautteiden ja valitusten pohjalta. Palautteet käsitellään eläinlääkäreiden kesken yhteisesti. Kirjalliset palautteet arkistoidaan. [Hoitovirhevalituksia ei ole tullut vuoden 2022 aikana.](#)

13. Seuranta ja raportointi

Eläinlääkintähuollossa kustannusten jako kuntien kesken perustuu palvelujen käyttöön ympäristöpalvelusopimuksen mukaisesti. Tilastoja voidaan hyödyntää myös arvioitaessa palvelujen saatavuutta ja resurssien riittävyyttä. Tilastot saadaan eläinlääkärikohtaisesti ja kuntakohtaisesti eriteltyinä sairasmatkoihin, virkamatkoihin ja vastaanottokäynteihin. Virka-aikana ja päivystyksessä tehdyt käynnit saadaan myös eriteltyä toisistaan.

Annettujen kieltojen ja määräysten noudattaminen varmistetaan määräaikojen umpeuduttua tehdyillä seurantatarkastuksilla. Tehdyistä seurantatarkastuksista laaditaan tarkastuskertomukset.

Raporttien ja tilastojen lähettämisessä pyritään noudattamaan annettuja määräaikoja. Aluehallintoviraston antamat ohjeet huomioidaan toiminnassa.

14. *Eläinten hyvinvoinnin ja terveydenhuollon suunnitelman toteutuminen vuonna 2022*

Toimintavuonna 2022 eläinlääkintähuollolle on haasteita aiheuttanut praktikkoeläinlääkäreiden resurssipuola sekä kesästä lähtien myös valvontaeläinlääkäripula. Eläinlääkäripula on valtakunnallinen. Resurssivaje on lisännyt praktikkoeläinlääkäreiden työnkuormitusta merkittävästi ja lisännyt toiminnan haavoittuvuutta. Tilanne on ollut viranhaltijoille ajoittain lähes kestävä. Onneksi Mikkelin seudun ympäristöpalveluihin on saatu hyvin ulkopuolisia viikonloppupäivystäjiä sekä kesällä vuosilomansijaisia.

Vuonna 2022 koronapandemia ei vaikeuttanut toimintaa merkittävästi.

Eläinlääkäripalvelujen saatavuus ja laatu ovat haasteista huolimatta olleet pääosin suunnitelman mukaista. Kiireetöntä ja kiireellistä eläinlääkäripuuta on pystytty tarjoamaan kohtuullisessa ajassa. Päivystys on toiminut sekä Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen omana toimintana että Kangasniemen alueella Jyväskylän seudun yhteistyöllä järjestettävässä päivystysrenkaassa. Kiitos onnistumisesta haasteellisessa tilanteessa kuuluu kaupungineläinlääkäreille, jotka ovat venyneet tarvittaessa lähes kohtuuttomasti, jotta välttämättömät tehtävät on saatu tehdyksi.

Mikkelin ja Mäntyharjun vastaanotoilla on osa-aikainen vastaanottoavustaja virka-aikoina. Muina aikoina ja päivystysaikaan eläinlääkärit huolehtivat itse myös avustajan tehtävistä, mikä vie eläinlääkäriresurssia varsinaisesta potilastyöstä ja virkatehtävistä. Kangasniemellä ei ole edes osa-aikaista vastaanottoavustajaa, mikä lisää Kangasniemellä työskentelevän kaupungineläinlääkäriin työmäärää.

Kaksi valvontaeläinlääkäriä virkaa on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi. Hyvät valvontaeläinlääkäriresurssit ovat merkittävästi parantaneet eläinsuojelulain mukaisten tehtävien hoitoa ja vähentäneet kaupungineläinlääkäripraktikkojen tekemien eläinsuojelutarkastusten määrää, mikä on ollut praktikkoeläinlääkäri-

resurssipulassa erityisen tärkeää. Valvontaeläinlääkärit tekevät eläinsuojelutyön lisäksi lähinnä maitohygieenisiä tarkastuksia ja lisäksi sivutuote- ja vierasaine- ja eläintautivalvontaa. Kaupungineläinlääkäripraktikat tekevät pääsääntöisesti eläintauteihin liittyvät viranomaistehtävät.

Kesällä alkaneen valvontaeläinlääkäripulan vuoksi Mikkelin seudun ympäristöpalveluihin palkattiin määräaikaiseen virkasuhteeseen terveystarkastaja vastaamaan eläinsuojelutarkastuksista yhdessä osa-aikaisen valvontaeläinlääkäriin sijaisen sekä praktikoeläinlääkäriin kanssa. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi tähän tilanteeseen.

Taulukko 4: Eläinlääkintähuollon suoritteet virka-aikaan ja päivystysaikaan sekä virkatehtävien jakauma

		Mikkeli	Hirvensalmi	Mäntyharju	Pertunmaa	Kangasniemi	yht.
Eläinten hoito	Sairaskäynnit virka-aikana	380	110	161	115	294	1060
	Sairaskäynnit päivystysaikana	189	28	41	23	68	349
	Pieneläinpotilaat vastaanotolla	3525	187	1327	211	1347	6597
	Pieneläimet päivystysaikana	717	37	129	25	18	926
Virkatehtävä	Eläinsuojelukäynnit (valvontaeläinlääkärit)	93	14	21	17	14	159
	Maitohygieeniset tarkastuskäynnit	20	2	0	2	0	24
	Lihantarkastus					172	172
	Muut virkamatkat (eläintautivalvonta, sivutuotteet, vierasainevalvonta)	6		4		2	12